

รายงานการวิจัย

เรื่อง

สิทธิชุมชนในการเคลื่อนไหวเพื่อการจัดการทรัพยากรที่ดิน ป่า และน้ำที่ยั่งยืน:
กรณีศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในช่วง 2531-2553

Community Rights in The Movement for Sustainable Lands, Forest
and Water Resources Management : A Case Study of New Social
Movements in The Northeastern Thailand 1988 –2010

คณะผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวลัญช์ โรจนพล

หัวหน้าโครงการ

รองศาสตราจารย์ ดร.จุมพล หนิมพานิช

ผู้ร่วมโครงการ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ประจำปี 2556

- ชื่อโครงการวิจัย:** สิทธิชุมชนในการเคลื่อนไหวเพื่อการจัดการทรัพยากรที่ดิน ป่า และน้ำที่ยั่งยืน : กรณีศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในช่วง 2531-2553
- ผู้วิจัย:** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวลัยช์ โรจนพล และ รองศาสตราจารย์ ดร.จุมพล หนิมพานิช
- ปีที่ทำการวิจัย:** 2556

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การใช้สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ ในการเคลื่อนไหวเพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการจัดการทรัพยากรที่ดิน ป่า และน้ำ ที่ยั่งยืน 2) กลยุทธ์หลักในการระดมทรัพยากร 3) การใช้โอกาสทางการเมืองเชิงโครงสร้าง และ 4) เครื่องมือในการต่อสู้ โดยวิธีการสร้างกรอบการจูงใจโดยใช้วาทกรรม

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณกับการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ ประชาชนที่เป็นสมาชิกของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 19 จังหวัด สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน 1,000 คน เครื่องมือในการวิจัยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากร คือ ประชาชนที่เป็นสมาชิกของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 19 จังหวัด สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน 83 คน เครื่องมือในการวิจัยใช้การสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) กลยุทธ์หลักที่ใช้ในการระดมทรัพยากร 2 ลำดับแรก คือ กลยุทธ์ด้านเป้าหมาย โดยเป้าหมายที่ขบวนการกำหนดไว้ทำให้คนเห็นว่ามีโอกาสสำเร็จมากเพียงพอ และกลยุทธ์ที่ทำให้คนเห็นถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดร่วมกันของกลุ่มหรือของขบวนการ 3) การใช้โอกาสทางการเมืองเชิงโครงสร้างเพื่อช่วยให้นักการเมืองและสังคมตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นยังอยู่ในระดับปานกลาง โดยขบวนการเคลื่อนไหวไม่ได้ให้ความสำคัญมากนักต่อความเข้มแข็งหรือความอ่อนแอของรัฐบาลในขณะนั้น และ 4) การใช้เครื่องมือในการต่อสู้โดยการสร้างวาทกรรมเพื่อจูงใจให้คนเข้าร่วมขบวนการยังอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากแกนนำยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ต่อสิ่งที่เรียกว่าวาทกรรมในฐานะเครื่องมือที่ใช้ในการจูงใจคนให้มาเข้าร่วมกับขบวนการเคลื่อนไหว

คำสำคัญ : สิทธิชุมชน ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ การจัดการทรัพยากรที่ยั่งยืน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

Research Title: Community Rights in the Movement for Sustainable Land, Forest and Water Resources Management: A Case Study of New Social Movement in The Northeastern Thailand 1988-2010

Researchers: Assistant Professor Dr. Wornwaluncha Rojanapol and Associate Professor Dr. Jumpol Nimpanich

Year: 2013

Abstract

This research aimed to study 1) the using of community rights based on Constitution of The Kingdom of Thailand B.E. 2540 and Constitution of The Kingdom of Thailand B.E.2550 of New Social Movement in the Northeastern Thailand for Sustainable Land, Forest and Water Resources Management. 2) main strategies for resource mobilization of this social movement 3) the using of the structural political opportunity and 4) instrument for fighting by using discourses for motivation

This research used a mixed methodology. The quantitative methodology, population was people participated in new social movements in the Northeastern Thailand used purposive sampling for 1,000 samples collective data from questionnaires and statistics used for data analysis were the percentage, mean and standard deviation. The qualitative methodology used purposive sampling for 38 samples collective data by focus groups and descriptive analysis.

Research finding were as follows: 1) respondent' overall rating mean for using community rights based on Constitution of The Kingdom of Thailand B.E.2540 and Constitution of The Kingdom of Thailand B.E.2550 were at the height level 2) main strategies for resource mobilization were goal strategies such as opportunities to success and benefits that they will gain when they come to participate 3) the using of the structural political opportunity was at the moderate level because the leaders of the social movements almost less pay attention to strong or weak government 4) instruments for fighting by using discourse were at the moderate level because the leaders of the social movement almost less know or almost less understand "discourse" as an instrument to motivate or encourage people to participate social movements

Key words: Community rights, New social movement, Sustainable resources management, the Northeastern Thailand, Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2540, Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2550